



De  
ondergrondse  
**REMBRANDT**



MANON BERNS

**kluitman**

*'Als het erop aankomt, verkies ik vrijheid boven eer.'*  
*Rembrandt van Rijn*

*Uit: Rembrandt mijn vader*

NUR 283/PF052402

© Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

© MMXIX Tekst: Manon Berns

Vormgever omslag: Studio L.E.O.

Opmaak binnenwerk: Studio L.E.O.

© Foto Manon Berns: Harry Heuts

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie  
in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

**kluitman.nl**

**manonberns.nl**

**deblockbusters.nl**



BIJ KONINKLIJKE BESCHIKKING  
HOFLIVERANCIER

*'O labyrint,  
vol van stilte en geheimenis,  
ik heb u lief  
omdat uw duister mij leert  
hoe schoon het daglicht is.'*

*Inscriptie mergelgrotten Sint-Pietersberg*





## Een opgerolde pannenkoek

'G een Groep Groot Gevaar!' De gids rommelt in zijn zak en steekt een sleutel in het kettingslot. 'Heeft iedereen het goed begrepen?' Hij opent de metalen deur en laat de kinderen een voor een naar binnen. 'Ondergronds blijven we dus bij elkaar.'

'Wat doet die man gestrest.' Jimi loopt de smalle gang in. 'Je ziet toch gewoon nog wat hier.'

'Jongeman!' De stem van de gids echoot door de

gang. 'Wat betekent Geen Groep Groot Gevaar ook alweer?'

'Dat je bij de groep moet blijven,' antwoordt een meisje met een lange vlecht.

'Loop jij maar voorop.' De gids geeft het meisje een ledlantaarn. 'Regel twee: Licht Laat Leven! Jullie kampleiders Bob en Inge sluiten de rij met twee lampen.'

Storm ritsst zijn jas tot bovenaan dicht. Ondergronds is het een stuk kouder dan buiten.

'Ik had mijn handschoenen mee moeten nemen,' fluistert Juul naast hem.

Storm voelt een ijskoude hand tegen de zijne. Zal hij haar hand vastpakken? Of is dat raar? Hij zoekt in zijn jaszakken naar zijn handschoenen. 'Gebruik die van mij maar.'

'Bij de T-splitsing naar links,' instrueert de gids de koplopers.

Storm kijkt over zijn schouder naar de ingang van de grotten. Bij de deur ziet hij nog een paar strepen daglicht. Op het schijnsel van de ledlantaarns van de kampleiding na is de gang donker. Aardedonker.

'Ik snap wel wat hij bedoelt met Licht Laat Leven.' Lara heeft haar arm stevig door die van Juul gestoken. 'Zonder lamp heb je echt een probleem hier.'

'Op de volgende kruising naar links,' roept de gids.

‘En dan even stoppen.’

Storm kijkt omhoog. Het schijnsel van de lantaarns beweegt over het plafond. Hij kan het bijna niet geloven dat deze ondergrondse mergelgangen door mensen zijn uitgehouwen en uitgezaagd. ‘Blokbrekers’ noemden ze hen, had hij op internet gelezen. Blok voor blok. Wat een werk.

De gids gaat voor de groep staan en verlicht met zijn lamp de muur waarop een plattegrond is getekend. ‘Jullie zien hier een labyrint van 20.000 gangen. De Sint-Pietersberg herbergt een gigantische ondergrondse doolhof.’

De duizenden lijntjes op de plattegrond doen Storm aan een honingraat denken. Alleen zijn de gangen chaotischer uitgehakt. Niet zo gestructureerd als bijen hun raat bouwen.

‘Wij staan hier.’ De gids wijst een streepje aan de rand van het gangenstelsel aan. ‘En hier ligt de Kluis.’

‘Dat hij de weg weet in dit doolhof,’ fluistert Lara. ‘Die gangen lijken toch allemaal op elkaar.’

‘Voordat we naar de Kluis lopen, ga ik jullie laten voelen hoe het is als je zonder licht je weg moet vinden. Maak maar een rij en leg je rechterhand tegen de wand. Iedereen er klaar voor?’ De gids dooft de lampen een voor een. Plotseling is het donker. Storm

wacht tot zijn ogen gewend zijn en er contouren verschijnen. Maar er gebeurt niets. Zo donker heeft hij het nog nooit gezien. Om zich heen hoort hij zenuwachtig gegiechel. Iemand botst tegen hem aan.

‘Sorry.’ Lara’s stem beeft.

‘Oké, lopen maar,’ roept de gids ergens voor hen in de gang.

Stapje voor stapje schuifelen ze vooruit. Met zijn linkerhand zoekt Storm Juuls jas, hij raakt de bontkraag van haar capuchon en pakt hem stevig vast.

Storm voelt Lara’s hand aan zijn broekzak. ‘Zijn we er bijna?’

‘Nog maar 19.999 gangen,’ roept Jimi achter haar.

Storm laat de capuchon van Juul los. Met zijn rechterhand volgt hij de muur. In het donker lijkt het stiller dan anders. Hij heeft geen idee welke kant de gang op gaat. Bijna struikelt hij over een hobbel op de grond. Hand aan de muur. Voetje voor voetje.

Verderop gaat plotseling een lamp aan. Juuls witte jas schittert in de duisternis. Alsof ze zelf licht uitstraalt. Ze kijkt over haar schouder waar de anderen zijn. Haar gezicht lijkt nog witter dan haar jas. Om haar heen doemen de donkere contouren van de muren op. Daarna een rode jas. Een beige rugzak. Een witte sjaal. Een voor een lichten ze op in het donker.



‘Nu snappen jullie wel waarom die twee jongens de uitgang van de grotten nooit gevonden hebben.’ De gids laat even een stilte vallen. ‘Ze verdwaalden en na uren ronddwalen was hun lamp leeg.’

‘En toen?’ vraagt Lara.

‘In het donker kun je je hier niet oriënteren. Je blijft rondjes lopen, raakt in paniek,’ vertelt de gids op serieuze toon. ‘Op een gegeven moment ga je zelfs geluiden horen die er niet zijn.’

Alle ogen zijn op de gids gericht.

‘Ze werden een paar honderd meter van de uitgang gevonden. Dood.’

‘Hij wil ons gewoon bang maken,’ zegt Jimi. ‘Wedden dat ik de uitgang wel terugvind?’

‘En nu naar de Kluis. Rechtsaf.’ De gids zet de pas erin. ‘Ik heb begrepen dat jullie scoutingkamp om deze Rijksbewaarpplaats draait.’

Als ze een hoek omslaan branden er plotseling lampen in een brede gang.

‘We lopen nu door de Van Schaïktunnel,’ legt de gids uit. ‘Die is ooit aangelegd om de mergelblokken naar de Maas af te voeren.’

Verderop staat een lichtgele auto geparkeerd. De gids stopt bij een grote metalen deur en zoekt de juiste sleutel aan zijn bos. *Rijksbewaarpplaats nr. 9* staat op een bordje naast de deur. ‘In de Kluis is alles nog precies

hetzelfde als tijdens de Tweede Wereldoorlog. Alleen de schilderijen zijn terug naar de musea. Helaas.'

'Het ruikt hier ook nog naar de Tweede Wereldoorlog.' Storm knijpt zijn neus dicht. Juul wijst naar een ouderwetse zwarte telefoon met hoorn en draaischijf.

Ze komen in een L-vormige ruimte, van wel twintig meter lang. Storm had bij het woord 'kluis' aan iets heel anders gedacht: meer aan zo'n brandkastje waar je in je hotelkamer je paspoort in opbergt. Maar deze kluis is gigantisch! Rijen met metalen rekken hangen aan het plafond. In de L-bocht staat een lange houten constructie en daarna gaat de ruimte om de hoek nog zo'n tien meter door.

'Is dat alles?' Een jongen met een zwarte pet op kijkt om zich heen.

'In de Tweede Wereldoorlog was hier meer te zien.' De gids wijst naar de rekken. '750 schilderijen waren hier opgeslagen, uit alle belangrijke musea van Nederland. Met als pronkstuk de *Nachtwacht* van Rembrandt uit het Rijksmuseum. Die lag hier: uit zijn lijst gehaald en opgerold.' Hij wijst naar de houten constructie. 'Kun je je voorstellen: het belangrijkste schilderij van Nederland, drie jaar lang als een opgerolde pannenkoek in de Kluis in Maastricht?'

De gids pakt een geplastificeerde poster van de *Nachtwacht* en laat hem aan de groep zien. 'Het

beroemde portret van een Amsterdamse schutterij.’\* Storm kijkt naar de groep schutters. Hij heeft de Nachtwacht al best vaak in het echt gezien, maar hij wist niet dat het schilderij in de oorlog hier veilig opgeborgen had gelegen.

‘Wel een goeie plek om al die kostbare schilderijen voor de Duitsers te verstoppen.’ In Jimi’s ogen verschijnt een strijdlustige blik. ‘Anders had Hitler ze vast gejat.’

‘De Duitsers waren wel op de hoogte van de kunstschatten in de Kluis, hoor. Sterker nog, ze gaven de opdracht om veilige bewaarplekken te bouwen,’ legt de gids uit.

‘Waarom namen de Duitsers niet gewoon alles mee naar Duitsland?’ vraagt Storm. ‘Hitler wilde toch zijn eigen kunstmuseum bouwen?’ Meester Piet had dat eens verteld tijdens de geschiedenislessen over de Tweede Wereldoorlog.

‘Waarschijnlijk vonden de Duitsers het beter de kunstschatten op deze veilige plek in de Sint-Pietersberg te bewaren.’ De gids kijkt om zich heen. ‘Maar we vermoeden dat ze van plan waren om na hun overwinning de schilderijen mee naar Duitsland te nemen. In elk geval de Nachtwacht.’

---

\* Achter in dit boek, op p.248, kun je een afbeelding van de Nachtwacht bekijken. Op internet vind je hem in kleur.

‘Er gebeurden hier trouwens ook allerlei dingen waar de Duitsers niets vanaf wisten,’ vult scoutingleider Bob aan. ‘Het verzet was hier actief.’

‘Verzet tegen de Duitsers?’ vraagt Jimi opgewonden.

Bob knikt. ‘De lokale bevolking kende de weg in het ondergrondse gangenstelsel. De Duitsers niet. Behalve schilderijen werden hier ook mensen verborgen gehouden.’

‘Klinkt spannend,’ zegt de jongen met de pet.

‘Daar heb je helemaal gelijk in. Toch weten maar weinig mensen er vanaf.’ Scoutingleidster Inge kijkt de groep rond. ‘Om de Kluis weer een beetje tot leven te brengen, gaat een bedrijf hier een *escaperoom* maken.’

‘Een escaperoom?’ vraagt Juul. ‘Wat is dat?’

‘Een spannend spel. Straks laten mensen zich in de Kluis opsluiten. Ze hebben vervolgens een uur de tijd om de kluisdeur open te krijgen.’ Bob wijst naar de grote deur.

‘Terwijl de klokt tikt moeten de deelnemers een Kluismysterie oplossen en zo de code kraken,’ zegt Inge. ‘En jullie mogen helpen dat escaperoom-mysterie te bedenken. In twee teams: Team Nachtwacht en Team Tweede Wereldoorlog. Maar morgen meer daarover!’

‘Nu door de grotten terug naar jullie kamplocatie.’  
De gids rammelt met zijn sleutelbos. ‘Ik neem aan dat niemand hier wil blijven?’

Ze lopen door de verlichte gang terug naar de grottendoolhof. Daar doet de gids de lantaarns weer aan en verdeelt ze over de groep.

‘Hoor je dat?’ Storm stoot Jimi aan.

‘Wat?’

‘Dat geluid.’ Storm luistert aandachtig. ‘Een soort gejang.’

Jimi lacht. ‘Je bent te lang in het donker geweest.’

De gids roept dat ze bij de groep moeten blijven.

Storm blijft staan. Daar bij die gele auto hoort hij toch echt gejang.

‘Geen Groep Groot Gevaar,’ roept de gids nog eens.

Vlug sluit Storm aan bij de anderen.



## Verkennen

**K**ijk!' Lara wijst naar een plek tussen de rivier en de berg. 'Daar ligt het scoutinggebouw. Dat grote witte huis aan de Maas.'

Storm tuurt in de richting die ze aanwijst. Inderdaad het gebouw waar ze deze hele week op scoutingkamp zijn. Veel kinderen blijven er ook slapen: ze hadden vandaag de jongens- en meisjesslaapzaal bekeken. Ook al was de eerste dag hartstikke leuk geweest, Storm was best blij dat ze aan het eind naar hun vakantiehuis op de Sint-Pietersberg

konden gaan en dat ze gezellig met zijn vieren een kamer delen. Vanaf deze hoge vierkante toren naast hun huis hebben ze 360 graden uitzicht over de omgeving. Achter het scoutinggebouw ziet Storm de kerktorens van Maastricht schitteren in de avondzon.

‘Dan moet je aan deze kant België zien liggen.’ Jimi draait zich om en houdt met zijn hand de zonnestralen uit zijn ogen.

Juul staat naast hem. De wind blaast haar donkere haren door elkaar. ‘Als je hier zo staat zie je niks van al die ondergrondse gangen in die berg. Maar eigenlijk is het een grote gatenkaas.’

‘Ik wil morgen wel in het oorlogsteam komen,’ zegt Jimi. ‘Misschien gaan we wel de ondergrondse smokkelroute lopen.’

‘Smokkelroute?’ vraagt Storm.

‘In de oorlog werd er tussen België en Nederland van alles gesmokkeld. Ondergronds, hè?’ antwoordt Jimi. ‘Dat vertelde Bob op de terugweg door de grotten.’

‘Wat smokkelden ze dan?’ vraagt Storm.

‘Spullen, maar ook mensen! Bob had het over piloten en Joden,’ zegt Jimi opgewonden. ‘De oorlogsgroep gaat dat allemaal uitzoeken. Echt een groep voor ons, toch, Storm?’

De Tweede Wereldoorlog is Storms lievelingsonderwerp met geschiedenis. Dat komt door meester Piet. Hij verslindt films en boeken over de oorlog en vertelt erover alsof hij het allemaal zelf heeft meegeemaakt. Zelfs Jimi, die nooit oplet in de klas, hangt dan aan zijn lippen.

‘Ik zit liever in de Nachtwacht-groep,’ zegt Lara. ‘En jij, Juul?’

Juul staat met haar rug naar hen toe. Ze kijkt naar de binnenplaats van de ommuurde boerenhoeve.

‘Juul? In welke groep wil jij?’

Storm hoopt dat het Juul niet veel uitmaakt. Dat ze gewoon met hem in de groep wil zitten. Ze was net zo blij als Storm geweest toen bleek dat de herfstvakantie in Parijs samenviel met die in Nederland. Gelukkig hoefde Juul niet mee te helpen in het hotel van haar ouders en mocht ze mee op scoutingkamp.

‘Ik wil niet in de oorlogsgroep.’ Juul draait zich om en kijkt hen ernstig aan. ‘Als ik geweten had dat dit een oorlogskamp was, dan was ik niet gekomen.’

Storm schrikt van de toon van haar stem. Zo fel praat ze nooit.

‘Ik haat oorlog.’ Ze trekt de capuchon over haar hoofd en loopt naar de trap. ‘Kom, we gaan de rest van de boerenhoeve verkennen.’



‘Dat is duidelijk,’ zegt Jimi. ‘Juul wil in de Nachtwacht-groep.’

Storm wil zeggen dat hij niet per se in de oorlogsgroep hoeft, maar Juul is al beneden.

Ze zit aan de picknicktafel midden op het grasveld van de ommuurde binnenplaats. Stoffel zit naast haar. Ze kroelt hem door zijn vacht. ‘Zullen we wat drinken?’ vraagt Juul. ‘Je moeder is al thuis.’ Ze wijst naar de keuken naast de grote entreepoort, waar licht brandt. De andere ramen in de oude gebouwen rondom de binnenplaats zijn donker.

Jimi rent naar de grote groene staldeur tegenover het vakantiehuis. ‘Ik hoor gemekker.’

Als hij de deur opent wordt het gemekker luider. ‘Moet je kijken.’

Metalen hekken scheiden groepen schapen van elkaar. Oudere schapen liggen in een hoek te slapen. Twee jonkies rennen door het hooi.

‘Deze is lief.’ Lara hangt over een hek en aait een kleintje. ‘Hij is vast nog geen jaar oud.’ Het lammetje snuffelt aan haar handen en steekt zijn ruwe tong uit.

Andere schapen lopen nieuwsgierig in haar richting maar durven niet dichterbij te komen.

Als Stoffel begint te blaffen rennen ze allemaal naar de hoek van de stal.

‘Joehoe.’ Jimi’s stem komt van boven.

In de hoek van de stal zijn hooibalen opgestapeld tot vlak onder de balken van het dak. Voordat Storm de hooiberg kan beklimmen, is Jimi al naar beneden gesprongen in een dik pak los hooi. Hij komt overeind en roept: 'Ik ben de verschrikkelijke hooiman.'

Met zijn vieren beklimmen ze de hooiberg en springen om de beurt in het bed van hooi.

Juul springt als laatste. Samen liggen ze languit op hun rug. Stoffel duwt zijn neus tegen Storm aan en probeert tussen hem en Juul in te kruipen.

'Misschien kunnen we hier een nacht met z'n allen slapen,' roept Jimi terwijl hij Stoffel met hooi inpepert.

'Dat is leuk.' Lara plukt wat strootjes uit haar donkere krullenbos. 'Met onze slaapzakken in de hooiberg.'

Een hooispriet prikt in Storms nek. Als hij zich omdraait kijkt hij recht in Juuls ogen. Hun neuzen raken elkaar bijna. Juuls adem strijkt langs zijn wang. Plotseling pakt Juul een pluk hooi en propt die in zijn jas. Storm vult zijn armen met hooi en strooit het over haar heen. Grassprietten vliegen rond en kriebelen overal, vooral in zijn buik.

Juul komt lachend overeind. Het hooi zit overal. 'Nu heb ik echt dorst.' Ze klopt haar kleren af en loopt naar de staldeur.

Buiten is het schemerig. De zon is net achter de berg gezakt. Onder de grote poort gloeit de rode avondlucht. De in steen uitgehouwen naam van het vakantiehuis is nog net leesbaar: *Hoeve Lichtenberg*.

‘Nog even in de andere stallen kijken.’ Storm steekt de binnenplaats schuin over naar de zijvleugel van de boerenhoeve. De eerste deuren zitten op slot. Als hij de laatste deur opent, schrikken zijn ogen van het felle licht. De oude stalruimte is net zo mooi opgeknapt als hun vakantiehuis. Er staan een paar bureaus met computers en tegen de achtermuur is van oude planken een grote boekenkast getimmerd. ‘Dit is dus mijn moeders tijdelijke kantoor,’ concludeert Storm terwijl hij in de deuropening blijft staan. Lara gluurt over zijn schouder naar binnen.

Een man met een rond brilletje en een vlassig baardje kijkt verstoord op van zijn computerscherm.

‘We zijn de omgeving even aan het verkennen,’ legt Storm uit.

‘Hier wordt gewoon gewerkt,’ antwoordt de man kortaf. ‘Verboden voor onbevoegden.’

Zachtjes sluit Storm de deur.

‘Zag je al die grote foto’s aan de muur?’ vraagt Lara. ‘Dat zijn stukken uit de Nachtwacht.’

‘Die gaat je moeder toch restaureren?’ vraagt Juul.

‘Over een paar maanden, ja,’ antwoordt Storm. ‘Ze

zijn die restauratie nu aan het voorbereiden.'

'Maar waarom zijn ze dan hier in een boerenhoeve op de Sint-Pietersberg?' Jimi kijkt niet-begrijpend om zich heen. 'Tussen de mekkerende schapen?'

'Het is een soort studiereis. En nu ze toch hier zijn, helpen ze ook bij de restauratie van een andere Nachtwacht.' Storm denkt aan de foto's van een muurschildering in de grotten die zijn moeder hem had laten zien. 'Een Maastrichtse kunstenaar heeft in een ondergronds museum de Nachtwacht nageschilderd. Als die gerestaureerd is, beginnen ze aan de echte in het Rijksmuseum.'

'En nu wil ik limonade.' Juul rent over het gras naar hun vakantiehuis. 'Stòdòffel. Kom.'

Ze schoppen hun laarzen bij de deur uit. Binnen ruikt het naar pizza.

'Hé, daar zijn jullie!' Storms vader kijkt op van zijn boek. 'Ik was al bang dat jullie verdwaald waren in de grotten.' Hij lacht om zijn eigen grap. 'Uitgedroogd en uitgehongerd.'

'Doe niet zo eng, Ludo.' Storms moeder strooit meel over het aanrecht en drukt een deegbal plat. 'Ze mógen niet eens in de grotten zonder gids.'

'Gek idee eigenlijk,' zegt Storm. 'Dat onder dit vakantiehuis allemaal gangen zijn.'

Lara knikt. 'En dat daar tijdens de oorlog van alles

gebeurde zonder dat de mensen hierboven daar iets van merkten.'

Jimi gluurt door het raampje van de oven. 'Mag ik een pizza zonder groente?'

'Iedereen belegt zijn eigen pizza met wat hij lekker vindt.' Storms moeder wijst naar de uitgerolde bodems op het aanrecht. 'Eerst even handen wassen, want jullie ruiken naar de boerderij.'

Storm zet de bak met geraspte kaas en de pan met tomatensaus naast zijn pizzabodem. 'Ik maak een margherita.' Stiekem geeft hij Stoffel wat kaas.

'Ik ook,' roept Jimi.

'Ludo, kijk jij even in de oven of die eerste pizza al klaar is?' vraagt Storms moeder terwijl ze met haar witte meelhanden een volgende bal kneedt. 'En breng hem dan naar mijn hardwerkende collega verderop.'

'Jullie mogen de champignons.' Jimi zet de schaal met gesneden groente tussen Lara en Juul in. 'Die dingen groeien uit paardenpoep,' fluistert hij in Storms oor.

'Ik hoor het wel hoor, Jimi,' zegt Lara.

'Ludo? Hallo!' roept Storms moeder.

Storms vader legt een papiertje tussen de bladzijden van zijn boek en slaat het dicht. 'Sorry, dat boek is ook zo spannend. Echt, jij moet het ook lezen, Tess.